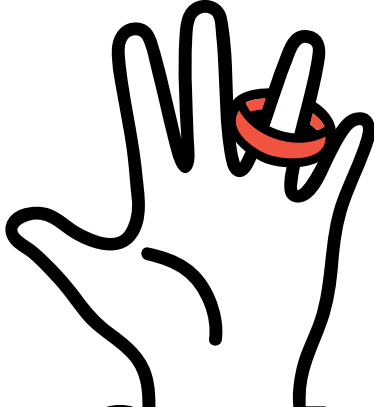

ÇOCUK EVLİLİKLERİ VE MEDYA

**Çocuk
Gelinler**

Çocuk evlilikleri nasıl haber oluyor?

Evlilik medya için ne zaman haber değeri taşır? Düğünün bir tarafı tanınmış kişiler, ünlü sporcular, magazinden tanıdığımız sanatçılar veya popüler siyasetçiler olduğunda, değil mi? Bunlara çocuk evliliklerini de ekleyelim. Küçük yaşta yapılan evliliklerin bugünün medyasında her zaman haber değeri vardır. Çocuk gelin ile evlendirildiği kişi arasında yaş farkı ne kadar büyükse haberin kapladığı yer de o kadar büyür. Diğer yandan, bu haberlerin çözüme dair hiçbir ipucu vermeden, haklar konusunda bilgi vermeden, yol göstermeden, yalnızca mağduriyeti magazinleştirerek sunulması, çocuk evliliklerinin toplumsal bir sorun olarak fark edilmesini geciktirir.

Bu haberler nasıl yapılırsa sorunun çözümüne katkı sağlar?

- Çocukların evlendirilmesi 'üçüncü sayfa' haberi, yani her gün olabilen adli/polisiye haberler olarak görülmemelidir.
- Muhabirler ve haber odalarındaki karar vericiler, bu haberlerin açık ihbar olduğunu unutmamalı, vakaların peşine düşmeli ve bu evliliklerin engellenmesi için baskı gücü oluşturmalıdır.
- 'Çocuk gelinler' temalı haberler sansasyon amacıyla değil toplumsal fayda açısından toplumla paylaşılmalıdır.
- Bu haberlerde uzman görüşlerine yer vermek (psikiyatr, aile hekimi, hakim-savcı, öğretmen vb.), benzeri vakalarla nasıl mücadele edileceğine dair yolları göstermek anlamına gelir ve önemlidir.
- Bir çocuk evliliği haberi yapacak olan gazeteci, haberi çok ses getirsin diye mağduriyet hikayelerini anlattırmaya ve kaynağı belli olmayan rakamlar sıralamaya kalkarsa faydadan çok zarar verir.

Çocuk evliliklerinin görünür olmasında medyanın sorumlu davranması ne demektir?

Medyada çalışan muhabir ve editörlerin, hak temelli konularla ilgili daha çok bilgi ve birikim sahibi olmaları çocuk evliliklerini

'Çocuk gelinler' vakaları medyada sansasyon değil, toplumsal fayda açısından haber değeri taşımalıdır. Televizyonda daha çok reyting, internette daha çok 'tık', gazetede daha yüksek tiraj için değil, toplumsal sorumluluk adına yapılan çocuk gelin haberleri sayesinde medyanın da çözümün bir parçası olacağı unutulmamalıdır.

Haber medyası çalışanları çocuk evlilikleri vakalarını doğru biçimde haberleştirmekle, yetkilileri göreve çağırmakla ve okurlarına yasal yolları göstermekle sorumluluklarını büyük ölçüde yerine getirmiş olurlar.

“ Erken evlilikler gibi toplumun normalleş-tirdiği ve çoğunlukla onayladığı uygulamaları haklı bulan, bu evlilikleri sessiz ka-larak onay-layan bir medya çocuk hakları ihlalinin sürmesine sebep olac-tır. ”

bütün yönleriyle gündeme getirme ve çözümü işaret etmedeki başarılarını artırır.

Habercilerin yalnızca haber yazarken değil, küçük yaşta evlendirilmiş bir kadınla röportaj yaparken şu davranışlardan kaçınması doğru olacaktır:

- Kadının yaşadığı bütün acıyı ve travmayı en baştan anlattırmak ve böylece geçmiş üzüntülerini hatırlatarak kadını üzmemek;
- 'Ajite edici görsel yoksa haber de olmaz' zihniyetine teslim olarak, -örneğin- gelinliğiyle foto muhabirine poz vermesi için kadına ısrar etmek;
- Çocukların da bu fotoğraf karesine girmesi için ısrarcı olmak, yani çocukları -belki de görünmek istemedikleri halde- görünür olmaya zorlamak;
- Soru sorarken kadını incitebilecek veya korkutabilecek kadar yargılayıcı, küçümseyici, acıyan tavırlar sergilemek;
- Röportajı veya haberi yayınlarken, kadını zor durumda bırakacak ifadeleri vurgulamak veya yazılmasını istemediği bir ayrıntıyı yazmak vb.

Bunları yapmak, biz farkında olmasak da, niyetimiz bu olmasa da, hak ihlali anlamına gelecektir. Bu ayrıntılara dikkat ederek işini iyi yapan gazeteci, sorumluluğunu yerine getirmiş olacaktır.

Bu haberlerin dili ve verilme biçimi nasıl olmalıdır?

Bu haberlerin;

- Yeniden mağduriyet yaratmayacak,
- Mağduru tehlikeye atmayacak,
- Çözüm önerecek,
- İlgili kurum, kuruluş ve kişileri önlem almaya çağırarak,
- Sorunun toplumsal çözümü için yurttaşlara farkındalık kazandıracak,
- Devlete bu soruna dair politika geliştirmesi yönünde baskı yapacak,
- Sorunun genel görünümüne dair arka plan bilgisi verebilecek,

nitelikte olması gerekir.

Televizyon dizileri, filmler, evlilik programları ve yarışmalar gibi popüler kültür ürünlerinde ise çocuk gelinler sorunu;

- Magazinleştirilmemeli,
- Marjinalleştirilmemeli,
- Karikatürize edilmemeli,
- Gülmece unsuru olarak kullanılmamalı,
- Geleneğin bir parçası olarak gösterilmemeli,
- Çocuk evliliklerinin çocuk haklarının ihlali ve suç olduğu unutulmamalıdır.

Medyada çocuk haklarının ihlal edilmemesi için nelere dikkat etmek gerekir?

- Haberin içeriği, başlığı ve görseli çocuk hakları ihlalinin deşifre etmeli ama bu ihlali yeniden üretecek, medya aracılığıyla bir kez daha çocuğu mağdur edecek bir tarzda olmamalıdır.
- Yazılı haberlerde mağdur çocukların fotoğrafı kullanılmamalıdır. Aileleri de izinleri olmaksızın görüntülenemez, bu görüntüler iletişim araçlarında yayınlanamaz.
- Çocuklarla ilgili haber malzemelerinde stereotiplerin ve sansasyonel sunumların kullanılmasından kaçınılmalıdır.
- Çocukları cinsellikle ilişkilendiren görüntüleri kullanmaktan kaçınılmalıdır.
- Çocuklar adına konuşan veya çocukların menfaatini temsil ettiğini söyleyen her türlü kuruluşun sicili teyit edilmelidir.

(Uluslararası Gazeteciler Federasyonu çocuk haberciliğiyle ilgili rehber ilkelerinden.)

- Her çocuğun onurlu bir yaşam sürme ve her koşulda kendisine saygı gösterilmesi hakkı vardır.
- Çocuklarla mülakat yaparken ve çocuklarla ilgili haber yaparken her çocuğun özel hayat ve mahremiyet hakkında, görüşlerini ifade etme hakkına, kendilerini ilgilendiren konularda katılımda bulunma hakkına ve potansiyel de olsa zarardan ve cezadan korunma hakkına özel özen gösterilmelidir.
- Her çocuğun yüksek yararı, çocuk hakları konusunda savunuculuk ve çocuk haklarının tanıtılması da dahil olmak üzere, her şeyin üzerinde korunacaktır.

“ Medya, çocuğun insan hakları ihlallerinde taraf olmalı, bu ihlallerin önlenmesi için baskı gücü oluşturmaktadır. ”

- Çocuğun yüksek yararını belirlemeye çalışırken, çocukların kendi görüşlerinin dikkate alınması hakkında çocuğun yaşı ve olgunluğu dikkate alınarak ağırlık verilecektir.
- Çocuğun durumuna en yakın ve onu en iyi değerlendirebilecek kişilere herhangi bir haberin siyasi, sosyal veya kültürel yansımaları konusunda danışılacaktır.
- İsimler değiştirilmiş, gizlenmiş ve hatta kullanılmamış olsa bile, çocuğu, kardeşlerini veya akranlarını riske atacak görüntüler veya haberler yayınlanmayacaktır..

(İngiliz yayın kuruluşu BBC'nin çocuk haberciliğiyle ilgili rehber ilkeleri.)

Hiçbir çocuğa zarar verilmemeli, yargılayıcı, kültürel değerlere duysız, çocuğu tehlikeye atan veya küçük düşüren ya da çocuğun travmatik olaylara ilişkin acı ve üzüntüsünü tekrar canlandıracak soru, tavır ve yorumlardan kaçınılmalıdır.

Mülakat yapılacak çocukları seçerken cinsiyet, ırk, yaş, din, statü, eğitim geçmişi veya fiziksel yetenekleri nedeniyle ayrımcılık yapılmamalıdır.

Çocuklarla ilgili sansasyonel sunum yapmaktan kaçınılmalıdır.

Çocuklardan kendi geçmişlerinin bir parçası olmayan bir öyküyü anlatmaları veya bir harekette bulunmaları istenmemelidir.

Çocuk ya da velinin bir gazeteciyle konuştuğunu bildiğinden emin olunmalı, mülakatın amacı ve nerede kullanılacağı açıklanmalıdır.

Her türlü mülakat, video çekimi ve mümkün olduğunda belgesel fotoğraf için çocuktan ve velisinden izin alınmalıdır.

Çocukların mülakat sırasında rahat olduğundan ve öykülerini baskı olmaksızın anlatabildiklerinden emin olunmalıdır.

Çocuk cinsel istismar veya sömürü mağduruysa; fiziksel veya cinsel istismarın failiyse; anne-babası, velisi veya kendisi tam bilgilendirilmiş olarak rıza vermediği takdirde; çocuğun HIV-pozitif ya da AIDS olduğu durumlarda ve çocuğun bir suçla suçlanması veya hüküm giymiş olması durumunda çocuğun adı ve görüntüsü gizlenmelidir.

Bir çocuğun risk altında olup olmadığı konusunda emin değilseniz, haber değeri ne kadar ylık olursa olsun tek bir çocukla ilgili haber yapmak yerine çocukların genel olarak durumlarıyla ilgili haber yapılmalıdır.

(Çocuk Hakları Bilgi Ağı'nın (CRIN) çocuklarla ilgili haber yaparken başvurulacak etik ilkelerinden.)

- Çocuklarla ilgili suçlarda ve cinsel saldırılarda sanık, tanık ya da mağdur (maktul) olsun, 18 yaşından küçüklerin açık isimleri ve fotoğrafları yayınlanmamalıdır. Çocuğun kişiliğini ve davranışlarını etkileyebilecek durumlarda, gazeteci, bir aile büyüğünün veya çocuktan sorumlu bir başkasının izni olmaksızın çocukla röportaj yapmamalı veya görüntüsünü almaya çalışmamalıdır.

(Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin çocuklarla ilgili haberlerde uyulması gereken kurallarla ilgili etik düzenlemesi.)

SABANCI VAKFI
HİBE PROGRAMLARI
KAPSAMINDA DESTEKLENMEKTEDİR